

Sófár

2006. 09. 01.

אזאגהעגירעגיהאזא - עתון של הקהילה היהודית בנירעגיהאזא - a Nyíregyházi Zsidó Hitközség lapja

Mádi zsinagóga: Kelet-Magyarország gyöngyszeme

A felújított mádi zsinagóga Tóra-szekrény feletti díszítése

További cikkeink: Rózi és ami mögötte van ■ Makói zsidók világtalálkozója ■ Eseménynaptár: 65 éve történt... ■ „Észak felől támad a veszedelem...” ■ Médiaháború: Izrael az örök vesztes?

Mádi zsinagóga: Kelet-Magyarország gyöngyszeme

A hányattatás hosszú évei után széleskörű hazai összefogásnak és nemzetközi támogatásnak köszönhetően a mádi zsinagóga újra – talán mondhatjuk – eredeti pompájában tündököl. A Nyíregyházi Zsidó Hitközség tagjai megtekintették az egyedülálló szépségű és jelentőségű „schullt”, többek között azzal a céllal, hogy egy reggeli ima keretében újra felhangozhasson a davenolás hangja a zsinagógában.

A felújítás előtt az omladozó zsinagógát meglátogatva és a falon megmaradt díszítéseket nézve még csak sejteni lehetett azt a gazdagságot, pompát, ami jellemezte az

1795-ben, copf stílusban épült zsinagógát.

A felújítás költségeinek 90%-át a Kincstári Vagyongazgatóság biztosította, illetve a World Monuments Fund Jewish Heritage Grant program 80 000 USD támogatást nyújtott a projekthez. A helyreállítás munkálatait a Dávid Ferenc kutatómunkája alapján, a Benkő Ágnes és Wirth Péter által készült tervek szerint az ÉPSZER Rt. kivitelezte. A restaurátori munkákat Kisterenyei Ervin irányította. A felújított zsinagóga átadására 2004. május 9-én került sor a Holokauszt 60. évfordulóján – olvasható a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal honlapján.

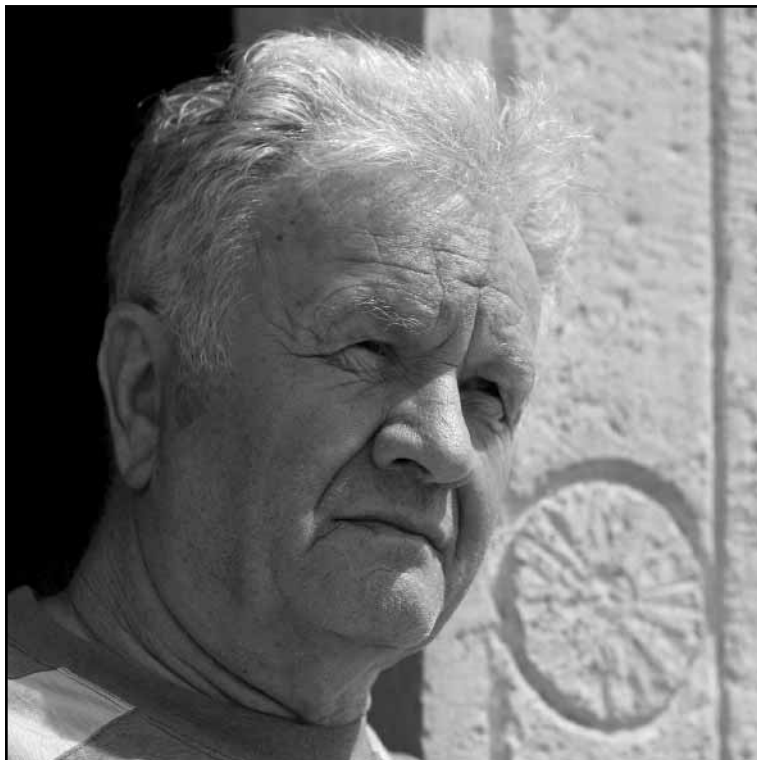
A megújult mádi schull inkább

múzeumként, mint zsinagógaként funkcionál, Tóra nem található benne, de fűthető termével koncertek rendezésére, és más programokra is kitűnően alkalmas. Előterében színvonalas helytörténeti kiállítás nyílt.

A zsinagógának helyt adó ingatlan a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Önkormányzat tulajdonában van, és múzeumkénti szakmai felügyeletét a miskolci Herman Ottó Múzeum látja el, de működésének gazdasági kezelése egyelőre rendezetlen. A tervek szerint ezt is a Herman Ottó Múzeum kapná meg, de erre egyelőre hivatalos felhatalmazást nem kapott az intézmény, így kifizetés még nem történt, pedig fenntartási költségek vannak, hiszen a zsinagóga és a ▶

A mádi zsinagóga belső tere

id. Fehér Barnabás

benne található műemlékek biztonságáról külön biztonsági cég gondoskodik.

A zsinagóga impozáns belső terében az eredeti faldíszítések és feliratok láthatók. A Tóra-szekrényhez

láthatók azok a tüskék, melyekre hajdanán – elektromos világítás hiányában – a gyertyákat erősítették. A bima sarkaiban eredetileg láthatók voltak azok a két lyukkal ellátott lemezek, melyekre a Tórát állították,

kölépcső vezet fel, faragott kőkorlással, illetve a „stender” (az előimádkozó „pulpitusa”) is kőből készült. Az ortodox hagyomány szerint a bima (tóra olvassó emelvény) a zsinagóga közepén kapott helyet. A bima korlátján ma is

de ezeket a felújítás után eltávolították. A zsinagóga padlózata a XVIII. századi szokások szerint a külső talajszinttől mélyebbre épült. Ennek magyarázata a zsolttár szavainak mélyebb átélése: „A mélységből kiáltok hozzád Ő-ó!”

A gyönyörűen felújított schull minden látogatóra mély benyomást tesz, így érdemes ellátogatni Mádra. A turistáknak a zsinagóga gondnokságát már igen régen ellátó id. Fehér Barnabást vagy családját kell keresniük, a Mád, Rákóczi út 73. szám alatt, mivel nála van a zsinagóga kulcsa. Ő igazítja útba a látogatókat, és látja el őket megfelelő információval. Fehér úr a 06-47-348-043 telefonszámon érhető el. A látogatásért a zsinagóga fenntartási költségei finanszírozására jelenleg 300.- Ft belépődíjat kell fizetni. Fehér úr a Sófárnak adott nyilatkozatában elmondta, sok az érdeklő, és népszerű úticél lett a mádi zsinagóga. További jó hír, hogy már elkezdődött a zsinagóga előtt lévő, régen rabbiházként és jesivaként szolgáló épületek felújítása is. ■

Rózi és ami mögötte van

Nagyszerű koncertet adott a 60 éves Demjén Ferenc Nyíregyháza jubileumi, országos koncertsorozata keretében a Bujtosi Szabadidő Csarnokban május közepén. A népszerű énekes-dalszerző nemrég zsidóságról is vallott a Heti válasz című lapnak márciusban adott interjújában.

Az újság kérdésére Demjén Ferenc elárulta, honnan ered a Rózi becenév. A Vészkorszakban a nyilasok adták ezt a gúnynevet a zsidóknak, mivel a Rózi a „rohadt zsidó” rövidítése. Demjénre az ugyancsak zsidó származású barátai ragasztották ezt a nevet, mivel neki volt közöttük a „legnagyobb” orra.

A számos örökzöld sláger szerzője és előadója jelenleg amerikai

feleségével él dióspusztai tanyáján. Honlapján elárulja, hogy haja eredeti, egyszer berakott racka fizura. Arra is kitér, hogy azért hord gyakran napszemüveget, mert a szeme érzékeny a fényre és a füstre, így a koncerteken zárt térben már nem is használják a hagyományos füstberendezést.

Demjén Ferenc részt vett számos holokauszt megemlékezésen, köztük jelen volt a Páva utcai Holokauszt Emlékközpont megnyitóján is azon művészek között, akik felolvasták 60 ezer holokauszt-áldozat nevét. Az énekes, basszusgitáros, szövegíró, zeneszerző, producer, lemezkiadó Demjén nyíregyházi koncertjén bizonyította: 60 évesen sem kopott meg, slágerei ma is megmozgatják a közönséget. ■

Demjén „Rózi” Ferenc

Mártírok Emléknapja Nyíregyházán

Tavasztól nyárig a magyarországi zsidó hitközségek különböző időpontokban a Vészkorszakban elpusztultakra emlékeznek a Mártírok Emléknapja keretében. Nyíregyházán idén június 11-én a Nyíregyházi Zsidó Hitközség és a nyíregyházi önkormányzat közös szervezésében a városi Holokauszt emlékműnél, majd a helyi zsidó temetőben tartották a megemlékezést.

A városi holokauszt megemlékezést Juhász Balázs, a Kölcsey Ferenc Gimnázium II. osztályos tanulójának szavalata nyitotta. A gimnazista Radnóti Miklós Erőltetett menet című versét mondta el. Ezt követően Dr. Riczu Zoltán történész beszédében kiemelte, hogy azért van szükség holokauszt megemlékezésekre, mert bár a történelem az élet tanítómestere – szól a cicerói mondás

nunk a lekiismeretünket, meg kell emlékeznünk a Holokauszt eseményeiről – hangoztatta a történész. Az, hogy a város által emelt Holokauszt emlékmű az egykori gettó területén áll, jelzi, hogy visszafogadtuk a kitzasztottakat, megőrizzük az elhunytak emlékét.

Riczu Zoltán megemlékezése után Somos Péter adta elő Szenes Hanna egy híres dalát, majd a helyi és megyei önkormányzat, a pártok, a rendőrség és, a megyei hadkiegészítő parancsnokság, a nyíregyházi cigány kisebbségi önkormányzat, illetve a Nagy Imre Társaság képviselői elhelyezték az emlékezés koszorúit az emlékmű lábánál.

A nyíregyházi zsidó temetőben összegyűlt százfőnyi résztvevőt Kertész Gábor, a Nyíregyházi Zsidó Hitközség elnöke köszöntötte.

Sára szeptemberben tervezett boldoggá avatását, melynek azért van jelentősége – fejtette ki az elnök – mert Salkaházi Sárát zsidók bűjtatásáért lötték a Dunába 1945 decemberében a nyilasok.

A bevezetőt követően Dr. Frölich Róbert főrabbi beszédében kitért a holokauszt borzalmaira, a gettó mindenapjaira, ahol elegendő élelem és ital nélkül megalázva szenvedtek zsidók ezrei. A légerekben szinte minden pillanatban a vérszomjasan vigyorgó halállal kellett szembenézniük az áldozatoknak. A deportálásra összegyűjtött zsidók menetei mellett sokan közömbösen álltak – emlékeztetett a múltra a főrabbi. Tagadhatatlan, hogy egyesek örömmel nézték a lakatlanná vált zsidó otthonokat. Azok, akik ma meg nem történté akarják tenni a Soát tagadással, csak a saját szegyenüket akarják kitörölni a történelem lapjairól – mondta Frölich főrabbi, majd beszédét követően Szilágyi Gábor kántor előadásában elhangzott a k'Él mále ráchámim.

Tordai Péter a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének alelnöke a Szövetség nevében mondott beszédében kitért a magyar zsidóság történelmének azon epizódjára, melyben a Holokauszt utáni zsidóság megpróbálta újrarendezni sorait a diktatúra, és az ateizmus éveiben. Az alelnök felhívta a figyelmet arra is, hogy az elmúlt másfél évtizedben a magyar zsidóság megerősödött, intézményeket alapított és tart fent. A helyzettel azonban nem lehetünk elégedettek, további aktivitásra és közösségszervezésre van szükség.

A hitközségi megemlékezés végén Dr. Bozorády Zoltán evangélikus esperes osztotta meg gondolatait az egybegyűltekkal. ■

Mártírok és emlékezők

– az emberiség történelme mégis azt mutatja, hogy nem tanulunk az elkövetett hibákból. Ébren kell tartá-

Kertész Gábor beszédében az emlékeztetés jelentőségét hangsúlyozta példaként felhozva Salkaházi

Makói zsidók világtalálkozója

Idén tizenkettedik alkalommal gyűltek össze Makón a Soá előtti makói ortodox zsidóság leszármazottjai Izraelből, Ausztriából és az Egyesült Államokból, hogy megemlékezzenek a hajdani makói főrabbról, Vorhand Moséról, és a Soá makói áldozatairól. A zarándokok a rebbe és hitközsége emlékéért nemcsak ápolni szeretnék, hanem a makói zsidóságot újra is akarják éleszteni.

A makói zsidó közösségnek egyedülálló holokauszt története van. Vorhand Mosét a Vészkorszakban elvitték a csendőrök – egyes beszámolók szerint – azért, mert bócherek jöttek hozzá, akikről azt terjesztették, hogy kémek. A 82 éves főrabbit a csendőrök megverték, de rokonai a csendőröket lefizetve kimenekítették a haladkló, idős rabbit. Később a kórházban a rebbe megígérte az ágya körül álló rokonoknak, hogy közben fog járni a makói zsidóság túléléseért.

A helyi történet úgy szól, hogy a makói zsidókat szállító vonatról két vagonat lecsatoltak, így nem kerültek Auschwitzba, és a Soát túléltek. A történészek szerint ellenben a makói zsidókat a szegedi gettóból deportálták, és azért menekültek meg, mert a transzport útja Ausztriába vezetett, nem a lengyel haláltáborokba. A túlélést mindenesetre a rebbe közbenjárásának tulajdonítják.

Vorhand főrabbi halálát követően Lemberger Mose Nátán vette át a makói közösség vezetését, így ma már a Lemberger család leszármazottjai közül kerül ki a makói közösség szellemi-vallási vezetője, mely tisztséget jelenleg az Izraelben élő Lemberger Simon tölti be.

Az idei jorcájt alkalmával adták át Makón a közösség vendégházát is. A korábban cipőgyárként funkcionáló épület megvétele és átalakítása azért

vált szükségessé, mert a zsinagógától távolabb lévő Bástya Hotelben szálltak meg a zarándokok, és a hotelből a zsinagógához sétáló ortodox zsidókat tavaly a helyi lakosok közül néhány fiatal zaklatta, leköpdöste, sőt volt, aki a testére tetovált horogkeresztet mutogatta nekik. Idén azonban sikerült a zsinagógától pár háztömbnyire lévő épületben létesített vendégszállást és közösségi étkező helyet átadni, így a közösség szállása közel került a zsinagógához.

A vendégház megvásárlása és átalakítása Vorhand főrabbi Bécsben élő

Makói Zsidó Hitközséget – szolt a lapnak adott nyilatkozat.

A Makóra érkezett chászidok június 13-án délben látogattak el Vorhand rabbi sírjához. Schwartz Mose jeruzsálemi lakos elmesélte, hogy a temetőben számos felmenője nyugszik, családja története – beleszámítva unokáit is – kilenc generációt ölel át.

A közösség tagjai a rebbe sírját körbevéve Lemberger főrabbi vezetésével végig olvasták a Tehilim könyvének mind a százötven zsoltárát. A kb. kétórás imádkozást idősek, fiatalok együtt teljesítették ugyanolyan át-

A makói zsinagóga: visszatér a zsidó élet

dédunokájának, Vorhand Mordechájnak érdeme. A híres rebbe dédunokája a Dél Magyarországnak adott interjújában nyilatkozott az idej eseményekről. A cikk kitér arra is, hogy a négy éve felújított makói zsinagóga sajnos már beázik, de a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségétől nem kapnak pénzt a felújításra, mert Makón nincs működő hitközség. Vorhand Mordecháj tervei között szerepel azonban, hogy néhány éven belül újraalapítja a

léssel az ima végén, mint az elején. Délután a minchát követően közösségi étkezésre hívták a vendégeket, ahol jidis nyelvű drosik hangzottak el.

A Makóról elszármazott közösség hosszú távú terve az, hogy ápolja a makói rebbe, és a hajdani hitközség emlékéit, és megerősíti a zsidó életet, illetve jelenlétet a településen. Több információ a Makói Zsidó Honlapon (www.mzsh.hu) olvasható.

Tóth-Ábri Péter

Eseménynaptár: 65 éve történt...

A hazai történelmi tudat nem tekinti a magyar történelem nagy tragédiái egyikének a holocaustot. A közvélemény jelentős része, emberek sokasága nem ismeri, vagy nem akarja el és megismerni azokat az eseményeket, amelyek 1944-ben a zsidó vallású magyar állampolgárok százezreinek, ártatlan gyermekek, nők és férfiak meggyilkolását eredményezték.

A magyar történelemkutatás minden évszázadban talál büszkeségre okot adó eseményeket. Annak megválaszolásával viszont mindmáig adós, hogy aljas, embertelen történetek miért nálunk kezdődtek. Mint - mintegy példát mutatva az akkor még ismeretlen A.

Hitlernek - a magyar nemzetgyűlés 1920-ban, akkor fogadta el a XXV. tc.-t, a hírhedt numerus clausust, amikor még nyoma sem volt a náciknak és az általuk hozott zsidóellenes törvényeknek. A numerus clausus volt a XX. századi Európa első zsidóellenes törvénye. Kimondta, hogy az egyetemekre, jogakadémiákra a kéretszámon belül az országban élő „népfajok, nemzetiségek” csak országos arányszámuknak megfelelő mértékben kerülhetnek be. A felvételeknél kötelező a „nemzethűségi és erkölcsi szempontok” érvényesítése.

1938 majd 1939 májusában lépett

hatályba - a numerus clausust nem számítva - az I. és a II. zsidótörvény, az előbbi a Felvidék, a második Kárpátalja visszacsatolása után. A magyar törvényhozás - a kormányok antiszemita politikájának részeként - így hálálta meg a náciknak a területi revízióhoz nyújtott politikai és diplomáciai segítségét.

1941. augusztus 8-án hirdették ki az 1941: XV tc.-t, a III. zsidótörvényt

A törvény a házassági jog módosításáról és a házassággal kapcsolatos fajvédelmi rendelkezésekről szól.

Bevezette a házasság előtti orvosi vizsgálatot; megtiltotta a nem zsidók és zsidók közötti házasságot; „fajgyalázónak” minősítette és büntetendőnek nyilvánította a nem zsidó és zsidó közti házasságon kívüli nemi kapcsolatot.

A törvény szerint zsidó az, akinek legalább két nagyszülője az izraelita hitfelekezet tagjaként született, és az, aki az izraelita hitfelekezet tagja.

Nem esik a zsidókkal egy tekintet alá az, akinek két nagyszülője ugyan az izraelita hitfelekezet tagjaként született, ha ő maga keresztény hit-

felekezet tagjaként született és az is maradt, és emellett mind a két szülője keresztény hitfelekezet tagja volt házasságkötésük idején. Az ilyen személynek azonban nemcsak zsidóval, hanem olyan nem zsidóval is tilos házasságot kötnie, akinek egy vagy két nagyszülője az izraelita hitfelekezet tagjaként született.

A törvény ártalmatlannak tűnt, hiszen címében nem szerepelt a zsidó szó. Mégis, ettől nyíltabban és vér-lázítóbban fajüldöző törvényt még nem hoztak Magyarországon. A törvény 4. részének 9. és 10. cikkelye: „a zsidók és nem zsidók házasságának tilalma” és a büntetősankciókat tartalmazó 5. rész az 1935. évi nürnbergi náci fajüldöző törvények szellemiségére épült.

A törvény indoklása szerint a XIX. század végétől a zsidókkal kapcsolatos politika kedvezőtlen hatásokat eredményezett. „... Az 1895 óta tartó asszimilációs folyamat nem vezetett eredményre. A vegyes házasságok káros hatása érezhető, (...) ezek juttatták befolyáshoz a zsidó szellemiséget. (...) Az asszimilációs kísérlet sikertelen.”

A törvényhozás ezzel a törvénnyel köszönte meg A. Hitlernek Észak-Erdélyt és a Délvidéket.

Horthy hatalomra jutásától a háború végéig mintegy 300, a zsidó vallású magyar állampolgárok jogait korlátozó vagy megszüntető antiszemita jogszabályt (törvény, rendelet) adtak ki és vezettek be.

Van hazai történész, aki szerint a magyar holocaustnak nem volt történelmi előzménye. Szerintem a „szegedi gondolat” Horthy negyedszázados kormányzásával az egymást követő kormányok antiszemita politikáján át egyenes út vezetett a magyar zsidók százezreinek deportálásához.

„...a magyar nemzetgyűlés 1920-ban, akkor fogadta el (...) a hírhedt numerus clausust, amikor még nyoma sem volt a náciknak...”

A magyar zsidóság e negyedszázad alatti sorsát 1997 decemberében „Az elégetett fénykép“ című könyvének bemutatóján Benedek István Gábor író, publicista sommázta valóság-hűen: „... a zsidók a Horthy éra elején és végén teljesen, a harmincas években részlegesen kiszolgáltatottan és jogfosztottan éltek. Megaláztatott egyéni és közösségi értelemben. Közhivatalt nem viselhettek, a társadalmilag megbecsült pályákat elzárták előlük, bizonyos állásokat nem tölthettek be. A Horthy éra a zsidókat nem tekinthette egyenrangú állampolgároknak.“

1941. augusztus 27-28-a, a kamenyec-podolszki tömegmészárlás, a magyar holokauszt kezdete

Kevesen tudnak arról, hogy a Kormányzati Kabinetiroda már 1936. április 7-én 5359/1936 számon utasítást adott a Külföldiekkel Ellenőrző Országos Központi Hatóságnak (KEOKH), hogy készítsen nyilvántartást „az ország területén letelepedett és jelenleg is itt lakó izraelita vallású külföldi állampolgárokról.“ Az elkészült 80/res/ 1936. VII. b. számú névjegyzéken az országba 1850 után költöztek szerepeltek. Többségük már Magyarországon született, egész életét itt élte le, és ezidáig nem számított idegen állampolgárnak. Mindez tehát 2 évvel az I. zsidótörvény előtt...

A kormány az 1938 és 1939-ben visszacsatolt Felvidék és Kárpátalja nagy létszámú (14,2%-os) zsidó lakosságára azonnal kiterjesztette az I. majd a II. zsidótörvény hatályát.

Németországból, majd Ausztria, Csehszlovákia, Lengyelország és Jugoszlávia német megszállása elől zsidó menekültek tömegei jöttek az országba. A KEOKH nyilvántartásba vételük után egy részüket Csörgőre, Garanyba, Ricsére, Varjulaposra stb. internálta.

Az un. „hontalan“ zsidók legnagyobb számban Kárpátalján éltek. Többségük a visszacsatolás előtt is magyarnak vallotta magát és most a

magyar kormánytól várt védelmet. Bár a KEOKH magyar anyanyelvűként tartotta őket nyilván, tartózkodási engedélyüket időről-időre meghosszabbította, honosítási kérelmeiket elutasították, állampolgárságot nem kaptak. Az egyre kilátástalanabbá vált helyzetük miatt többször próbáltak tömegesen menekülni, de a határról mindig visszadobták őket.

A Kárpátaljai Kormánybiztosság „a helyi zsidókérdést“ e több ezer „hontalan“ zsidó kitelepítésével tervezte megoldani. Magyarország belépése a Szovjetunió elleni háborúba kedvező alkalmat szolgáltatott a tömeges kiutasítás megvalósításához.

Kárpátalja Kormányzói Biztosságának kezdeményezésére - Horthy egyetértésével - 1941. június 17-én született 2220/1941. sz. Minisztertanácsi rendelet kimondta, hogy: „... minden kétes állampolgárságú egyént ki kell utasítani Kárpátaljáról, és át kell adni a Kelet-Galíciai német hatóságoknak.“ Az előzőekből jól látható, hogy e döntés nemcsak a Kárpátalján lakókra vonatkozott. A KEOKH már 1936 óta készült... A kitelepítés előkészületei befejeződtek...

A KEOKH 1941. július 12-ei 192. számú rendeletére az ország egész területén megkezdődött a „hontalan“ zsidók összegyűjtése. Az akció kedvező lehetőséget adott személyes bosszúállásokra, amivel sokan és sok helyen éltek is...

Kárpátalján zsidó közösségek egész sorát hurcolták el lakóhelyeikről úgy, hogy senki nem maradt belőlük. Több nagy hitközséget már

ekkor és ennek ürügyén teljesen lefoglaltak. A lefoglaltakat Havasmezőn, Királymezőn, Majdankán, Ökörmezőn és Volócon zárták gyűjtőtáborba.

Az ország más területén és a Budapesten lefoglaltakat - elszállítasukig - a Rumbach Sebestyén utcai zsinagógában, a Magdolna, a Páva és a Szabolcs utcai gyűjtőhelyeken tartották őrizetben. Pestről marhavagonokban 1-2 napos keserves utazással szállították őket Körösmezőre. Innen ezres csoportokban tették át őket a határon, ahonnan SS kíséret szállította Kolomeába, majd Kamenyec-Podolszkba, ahol egy részüket romos barakkokba telepít-

tették, illetve az ott még életben lévő zsidó családok fogadták be a szerencsétleneket.

G. A. tanúsága szerint: „... Augusztus második felében a németek zsoldjában álló rendőrség és katonai alakulatok azzal az indokkal, hogy Kamenyec-Podolszk zsidótlanítva lesz és más helységbe költöztetik őket, összerelték testvéreinket és a várostól 10 - 15 km távolságra vezették őket. Itt ezres turnusokban hatalmas sírgödröket ásattak velük, azután a gödör szélére állítva belegépfegyverezték őket. A kivégzést egy Kamenyec-Podolszkba érkezett SS osztag, az ukrán milícia és egy magyar utászcsoporthoz végezte.“

S. Gy. szemtanú: „... A fiatalabb férfiak már napok óta ásták a tömegsírokat a Kamenyec-Podolszk melletti dombok mögött, ahol vadál-

„Az éjjel-nappal folyó tömeggyilkosságokban SS-ek, német és magyar tábori csendőrök és a kísérő őrség magyar tagjai vettek részt...“

lati kegyetlenséggel legyilkolták a sok ezer gyermeket, nőt és idősebb férfit. Az éjjel-nappal folyó tömeggyilkosságokban SS-ek, német és magyar tábori csendőrök és a kísérő őrség magyar tagjai vettek részt...“

Tné. F. A. szavai: „(...) Mi is köztük voltunk, 1941 nyarán Nyírbátorból internáltak minket (...) egy egész vonatszerelvényt töltötünk meg. Marhavagonokban utaztunk.“ Az akkor 14 éves nyírbátori leány csoportját Körösmezőről fordították vissza, majd 1944-ben Mátészalkáról deportálták. Csaladjuk berendezett lakása megtetszett az egyik helyi csendőrnek. Szerinte rajtuk kívül még legalább tíz, régóta Nyírbátorban élő zsidó család járt hozzájuk hasonlóan. Az apja az I. Világháborúból arany vitézségi éremmel tért haza...

A vérfürdőt túlélő menekültek és a helyiek szerint a tömegsírokat borító föld még napokig hullámozott...

A KEOKH 1941. július 30-án a további kitoloncolásokat a lengyel és orosz származásúakra korlátozta. Augusztus 17-én - további rendelkezésig - a deportálásokat felfüggesztette.

A deportálásokat kivizsgáló bizottság - Gróf Apponyi György, Slachta Margit, Dr. Szabó Imre, gróf Szapáry Erzsébet - jelentéséből: „... Augusztus 9-én érkeztünk Körösmezőre, ahol első utunk mindjárt a havasaljai gyűjtőtáborhoz vezetett. A tábor katonai felügyelet alatt állván, oda be nem léphettünk. (...) a tábornak csúfolt karám egy léccel elzárt kb. egy katasztrális hold nagyságú agyagos terület, a közepén egy 5-600 embert befogadó fészkerrel. Ezzel szemben olykor 3000-en is voltak a kerítésen belül, így ezeknek nagy része az állandóan hulló esőben, a szabadban, a sáros területen volt kénytelen tanyáznia, és már átázva-átfázva útnak indulni a nyitott katonai teherautókon a valószínű éhhalál felé. A kerítésen keresztül szóba elegyedtünk egy-néhány szerencsétlennel, kik közül még véletlenül sem volt egyetlen galíciai vagy oroszországi. Itt láttuk

azt is, hogy valamennyi őr a katonaságnál eddig szokatlan furkóbotot viselt, nyilván nem azért, hogy sétapálcának használja. Aznap egész éjjel vitték a teherautók a deportáltakat a határon át Galíciába. Az állomáson a helyzet ilyen szállítmányok átvételénél a következő: megérkezik a 20 vagy annál is több, zsúfolt marhavagonból álló vonat. Az 'utasokat' kieresztik a mindenféle szeméttel, ételhulladékkal és emberi ürülékkel telített kocsikból és a vonat mellett sorakoztatják őket. Ott várnak a szerencsétlenek dideregve a hideg éjszakában, esőben, sárban, amíg rájuk kerül a sor.

Aki valaha látta azt a kétségbeesést, amely ezeknek az otthonukból kiragadott, barmokként odaszállított és a határon túli ismeretlenbe és valószínűleg az éhhalálba tovább szállítandó emberek arcán ül, aki hallotta az asszonyok jajgatását, az apró gyermekek sírását és azt, hogy mindez nem használ, menni kell tovább a kijelölt végzet felé, annak emlékezetében örökké megmarad ez a Dante Infernójába kívánczó kép.“

És a bizottság nem látta azt, ami Kamenyec-Podolszk mellett 18 nap múlva történt...

E bizottság munkája is hozzájárult ahhoz, hogy a Belügyminiszter leállította az akciót. A KEOKH vezetői ezután rendelték vissza 5, a határ felé tartó, Körösmezőről pedig 2 szállítmányt. A Kárpátaljai Kormánybizottság - saját hatáskörében - ezután is csendőrrjárőrökkel akadályozta a menekülő túlélők visszaszivárgását. Ezen túl további deportálásokra és gyilkosságokra is került sor a határ mentén.

Ha a további deportálások augusztus 17-i felfüggesztése az akció Belügyminiszter által történt leállításának a következménye, akkor jogosan vetődik fel a kérdés: mit tett a magyar kormány augusztus 17-e és a 27-28-i vérfürdő közötti 10 nap alatt a Galíciába deportált közel 20 ezer ártatlan, addig is óriási szenvedéseket átélt zsidó ember, gyermek, nő és férfi életének megmentése

érdekében. Annál is inkább, mert Kelet-Galícia a megszálló magyar csapatok katonai közigazgatása alá tartozott.

A válasz csak egy lehet: nem tett semmit, mert nem is akart tenni! Az akció nem titkolt célja elpusztításuk volt...

Az áldozatok száma pontosan nem állapítható meg.

Egy 1941. szeptember 11-én kelt német jelentés szerint augusztus 27-28-29-én három (más forrás szerint két) nap alatt az Einsatzgruppe C egyik köteléke 23600 embert végzett ki. Ebből 16-18 ezer volt magyarországi, a többiek Kamenyec-Podolszk környékiek, valamint csehszlovák, lengyel, német és osztrák zsidó emberek és családok.

Az elhurcoltak közül mintegy 2000 főnek sikerült - az akció leállítására nyomán, valamint a helyszínen elbújva, majd menekülve, nagy viszontagságok között, lengyel és orosz parasztok, magyar katonák segítségével - visszajutni az országba. Jelenlétüket a hatóságok 1944-ig hallgatólagosan tudomásul vették...

Felháborító, hogy az arra illetékesek 65 év után mindmáig nem tették lehetővé a kamenyec-podolszki vérengzés, az első magyar holocaust körülményeinek teljes körű feltárását és lezárását; az áldozatok nevének megismerését, e mártírtömeg tisztelettel történő eltemetésének és egy méltó emlékmű felállításának elősegítését.

Érthetetlen az is, hogy a Kárpótlási Hivatal 1992-ben még „... a Kamenyec-Podolszkban meggyilkoltak után nem jár kárpótlás.“ indoklással utasította el egyik legyilkolt hozzátartozójának kárpótlási kérelmét.

Kovács László

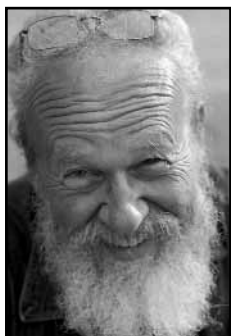
Forrás:

Randolf L. Braham: A magyar holocaust;

Szirtes Zoltán: Temetetlen halottaink 1941 Körösmező, Kamenyec-Podolszk; saját kutatás

„Észak felől támad a veszedelem...”

„...e földnek minden lakosára” - olvasható Jeremiás könyvében a kishitűek által oly sokszor kiragadva idézett mondat. **Olvasd tovább a próféciát:**

„Viaskodni fognak ugyan ellened, de nem győznek meg téged, mert én veled vagyok, azt mondja az Úr, hogy megszabadítsalak téged.”

Kedves békében felnőtt Olvasó, de jó, hogy nem értheted, mit jelent háborús országban élni! Mégsem árt, ha tudod például azt, hogy Naszralla sejk tévedett. Alábecsülte az izraeli hátország állóképességét. Pedig ha csak másfél évtizedet visszalapozott volna a történelemlényben, azonnal átlátja, hogy olyan lakossággal van dolga, amely ha máskor kevésbé is, de vész esetén tökéletesen összetart. Az Öbölháború iskolapéldája volt a közös céresz összekovácsoló erejének. Az akkori gyerekek azóta felnőttek, de a mai napig emlékeznek a napi 24 órás tévéműsor egy-egy falrengető humorú részletére.

Igen, sokat neveltünk, bármilyen furcsának tűnik, másként képtelenség lett volna elviselni a sűrűn ismétlődő légiriadókat. „Mondják: az esély, hogy rakétatámadás következtében halsz meg, nem nagyobb, mint az, hogy telitalálatod legyen a lottón. Igenám, azt azonban nem mondták, hogy naponta több sorsolás lesz” - élcelődött egy ismert humorista, és mi jókat derültünk a gáztámadás ellen védetté átalakított szobában. Kislányom büszkén jött haza az óvodából a gázalarc dobozára ragasztott kék-fehér matricával: „Teszek

Szadamra!”, és ragaszkodott hozzá, hogy önállóan öltse fel a külön gyerekek részére gyártott színes védőmaszkot...

Ha már elmulasztotta átlapozni a történelemlényvet, Naszralla sejk remélhetőleg követi az északi országrész és egész Izrael lakosainak reagálását.

Bízom benne, hogy nem csak a riadtan menekülő embereket látta, hanem fülébe jutottak a hadseregbe vetett töretlen hit kórusban felhangzó hangjai is. És ha próbára akarta tenni az általa kigúnyolt politikai vezetést, jobb, ha tudja: Olmert miniszterelnök és Perek hadügyminiszter következetes döntéseiknek köszönhetően népszerűbbek, mint néhány hónappal ezelőtt.

A média mellett természetesen a nevelők is kiváló munkát végeztek akkor, és éppúgy ma is. Izraelben a gyereket partnernek tekintik, szó sincs olyasféle lekezelésről, túlfegyelmzésről vagy megalázásról, ami bizony a mi gyerekkorunkban nem volt idegen sem a magyarországi iskolákban, sem a köznapi életben. Az izraeli gyereket mindenbe beavatják: tudja, hogy háború és terror van, hogy megsebesülhetnek vagy meghalhatnak emberek, hogy ez akár az ő családjával, társaival is megtörténhet. Azt is tudja, hogy a Cahal (a világ egyetlen szó szerinti értelmezésben vett néphadserege) erős, hogy a szomszéd nagyfiút behívták tartalékos szolgálatra, hogy Olmert miniszterelnök elit alakulatban szolgált, és hogy Ariel Saron személyesen szolgáltatott példát az általa kiadott „tisztek elöl” parancs teljesítésére. Az izraeli gyerek tudja, hogy le kell menni az óvóhelyre, ha megszólal a sziréna, és azt is, hogy ha a szirénahang nem hullámzó,

hanem egyenletes, akkor a holocaust mártírjaira vagy a harcokban elesett katonákra emlékeznek. Ilyenkor megáll az élet, az utcán megállnak a járókelők, az autókból kiszállnak az utasok, és vigyázban állnak az út szélén. Menj el oda olyankor, kedves békében felnőtt Olvasó, lehet, hogy valamit megsejthetsz ennek az országnak a lelkéből...

Amennyire Izraelnek szent minden állampolgár élete, annyira nem érdekli a terrrorszervezeteket az arab lakosság biztonsága, sőt, számos esetben habozás nélkül áldozzák fel sajátjaikat, ha érdekük úgy kívánja. Az első intifádában a köveket és Molotov-koktélokot dobáló palesztinok rendszeresen a nők és a gyerekek mögött kerestek menedéket. Ugyanezt követték a második intifáda fegyveres palesztinjai.

Dél-Libanonban a Hezbollah a lakosok közé vette be magát, egy részüket megfélemlíti vagy elüldözi, nagyobb részüket rábírta az együttműködésre. Régi módszer, hogy a Katyusa rakétákat teherautókról lövik ki, azonnal továbbhajtanak, s bármilyen gyors az izraeli reakció, sokszor menthetetlenül civilekben tesz kárt. Az izraeli tévé bemutatott egy felvételt, mely egy mecset udvarán álló, autóra szerelt kilövőpadról készült. Érdekes módon ezúttal nem olvastam sehol, hogy bármilyen arab szervezet kétségbe vonta volna a felvétel hitelességét, és úgy tűnik, a nagy arab egység sem terjed ki a cédrusok megnyomorított országára...

Somos Péter

somospeter@yahoo.com

Somos Péter írása az Izrael és a Hezbollah között létrejött tűzszünet előtt született.

Libanon és a terror

Izrael Állam kikiáltása után az akkoriban még virágzó Libanon igyekezett megőrizni semleges-ségét, és távol tartotta magát az arab egységfronttól. Hadserege nem vett rész sem a '48-as, sem a '67-es, sem a '73-as Izrael elleni háborúban.

Vallási-etnikai megosztottsága, a mohamedánok és keresztények közötti ellentét vezetett oda, hogy a szomszédos Szíria egyre inkább befolyása alá vonta, megerősítve benne a különféle terror-szervezeteket.

Az ország alkotmánya leszögezte, hogy az elnöki posztot maronita keresztény, a miniszterelnöki szunita, míg a képviselőház elnöki tisztét síita mohamedán tölti be. Ez a felosztás híven tökrözte az akkori arányokat. Idővel azonban megváltozott a demográfiai egyensúly a keresztények rovására, és a mohamedánok kezdtek nagyobb részt követelni a vezetésből.

'48 után palesztin menekültek áradata indult Izraelből Libanon felé, ahol menekülttáborokban helyezték el őket. Húsz évvel később a palesztin terrorszervezetek már Izrael elleni támadások kiindulópontjául használták az országot. Beférköztek a menekülttáborokba, onnan toborozták embereiket. A PFSz-szel az élükön vezetőik zavartalanul dolgozhattak, mivel a kormány nem volt képes sikerrel fellépni ellenük.

Izrael megtorló akciókat indított, '68 decemberében például behatolt Bejrut repülőterére, válaszként a terroristák athéni támadására egy El-Al gép ellen.

A PFSz fokozatosan beavatkozott Libanon belpolitikájába, és felborította a vallási-etnikai egyensúlyt. A jórészt a déli országrészen élő vidéki síita lakosok egy része az izraeli

megtorló akciók elől menekült el, de sokan közülük csatlakoztak a menekülttáborok lakóiból szerveződött Amal, később a pro-iráni Hezbollah szervezethez. Az izraeli-libanoni háború kitörésének előestéjén a terrorszervezetek 25 ezer fegyverest számláltak.

A maronita keresztények kiszolgáltatott helyzetbe kerültek. Palesztin és drúz fegyveresek vették körül falvaikat, napirenden voltak a kegyetlenkedések.

Miután Izrael visszautasította segélykérésüket, a keresztények a damaszkuszi kormányhoz fordultak, amely örömmel avatkozott közbe, hogy kiterjeszthesse libanoni befolyását.

'76 június elsején szíriai egységek vonultak be Bejrutba, hogy legitimációt adva jelenlétüknek, véget vessenek a polgárháborúnak.

A megerősödött politikai és fegyveres terrorszervezetek államot hoztak létre az államban. A meggyengült hivatalos kormány semmit sem tehetett ellenük. Libanon fegyverraktárrá és terroristák kiképzőtáborává alakult, komoly fenyegetést jelentve Izrael számára, amely a szárazföldi és tengeri támadások megakadályozásával, valamint megelőző csapások alkalmazásával harcolt ellenük.

A Hezbollah a '80-as években alakult meg Libanonban. A szervezet fanatikus iráni fegyveresek köré csoportosult, tagságának egy része a síita Amalból került ki. Rövidesen a Cahal és a dél-libanoni hadsereg (Cadal) elleni harc legfőbb képviselője lett, '91-től pedig, az izraeli-palesztin párbeszéd megkezdése óta, Szíria és Irán támogatásával folyamatosan fokozza a „cionista ellenség“ iránti harcot.

2000. májusában vonult ki a Cahal Dél-Libanonból. Azóta a Hezbollah -

és általa Irán - még nagyobb hangsúlyt fektet arra, hogy izraeli állampolgárságú arabokat szervezzen be kémhálózatába. A kivonulás óta eltelt hat év alatt az izraeli belbiztonsági szolgálat mintegy húsz kémszervezetet leplezett le.

A Hezbollah a bejruti kormány szerepét akarja betölteni, és ennek megfelelően - iráni támogatással - az állami vezetéssel párhuzamos politikai és katonai részlegeket alakított ki. Irán kettős szalon tartja a kapcsolatot a szervezettel. Az egyik a hírszerzés, amely bejruti kirendeltséggel a Libanon határain túli információkat gyűjti. A másik a Forradalmi Őrség, melynek tanácsadói részben segítik a hírszerzők munkáját, részben a Hezbollah embereit képezik ki a rakétatámadások végrehajtására.

A Hezbollah katonai szervezetének egyik csoportja rövid hatósugarú taktikai és hosszú lőtávolságú stratégiai föld-föld rakéták kilövésére specializálódott. A hírszerzés forrásaira alapozva igyekeznek minél pontosabb találatokat elérni.

Politikai elemzők szerint a szervezet célja, hogy a pánikkeltés mellett ismét bekényszerítse az izraeli gyalogságot az átkos emlékü libanoni ingoványba, ahonnan igen nehéz lenne ismét visszatérni.

Az izraeli hadművelet megkezdése előtt Udi Adam tábornok, az északi hadtest parancsnoka kijelentette: „Feladatunk a nyugalom és a csend helyreállítása. Most cselekednünk kell, nincs másra időnk, majd a végén megszámloljuk és megsiratjuk halottainkat“...

Somos Péter

Somos Péter írása az Izrael és a Hezbollah között létrejött tűzszünet előtt született.

Médiaháború: Izrael, az örök vesztes?

Közhely, hogy ma a média világában élünk. Közhely, hogy ma a világ olyan, mint egy falu. A Földteke egyik oldalán történik valami, és pár óra múlva már az egész világ tud róla. Pontosabban az egész világ hallja, hogyan tudósít erről a média. Mert az nem biztos, hogy a világ azt fogja hallani, ami történt, hanem az emberek a történéseket úgy képzelik el, ahogy azt a média találja.

Az iszlám szélsőségesek tudnak valamit, amit - úgy tűnik - az izraeli kormányzat nem tud, vagy nem akar tudomásul venni. A harc nem csak a fegyveresek között zajlik, hanem a médiában is. Ez azért fontos, mert a közel-keleti eseményekről a világ, a vezető államok kormányai, politikussai, a nemzetközi szervezetek véleményét mondanak, ami alapján a nemzetközi közösség nyomást gyakorol a konfliktusok szereplőire. A zsidóság az „emberiség” nevű nagycsalád része, ezért a nemzetek véleményét nem lehet teljesen figyelmen kívül hagyni, és fontos azzal törődni, hogy az arab-izraeli konfliktusról ne alakuljon ki egyoldalúan torz kép Izrael vonatkozásában.

A médiában azonban a zsidó állam eleve hátrányból indul, hiszen a tévétársaságok, az újságírók, és a fotóriporterek a SZTORI-t keresik, és a SZTORI sosem az erősebb története, hanem az elesetté, a gyengéjé, vagy legalább is az annak tűnőé.

A hírműsorok nem fognak történelmi távlatból elemezni. Nem mutatnak arra rá, hogy a Hezbollah hogyan épült be a libanoni társadalom és infrastruktúra minden sejtjébe. Nem fejtik ki, hogy a Hezbollah gerillái kórházak, mecsetek, iskolák közeléből lövik ki rakétáikat, csak arról tudósítanak, hogy az izraeli légierő egy iskolát, kórházat satöbbit lőtt.

Az, hogy ennek mi volt az oka, nem hír. Csak az hírértékű, hogy hány gyermek, nő és civil halt meg. Azt nem fogják a médiában hangsúlyozni, hogy az izraeli légierő előre felhívta a lakosok figyelmét arra, hogy az otthonuk közvetlen közelében lévő Hezbollah - Izraelt fenyegető - harci létesítményét fogja támadni.

Az már nem hír, hogy az „Allah pártja” nevű terroriszervezet miért állítja fel lövéseit civil területen. Pedig egyszerű a válasz. A szélsőséges iszlám terroristák tudják nagyon jól, ha gyermekek és nők állnak szemben az izraeli katonákkal az intifáda során, vagy ha az izraeli légierő támadása civil áldozatokkal jár, akkor a világ erre fog koncentrálni, és el fogja ítélni a zsidó államot.

Kezembe veszem az egyébként kiegyensúlyozottan tudósító Magyar Hírlap 2006. július 31-ei számát és olvasom a címlap híret: „Gyerekekkel, menekültekkel zsúfolt ház rombolt le az izraeli légierő Libanonban”. Mit mond ez a hír egy egyszerű embernek? Azt, hogy az izraeliek szándékosan gyilkoltak gyermekeket, menekülteket.

Pedig mi történt valójában a libanoni Kánában? A találat vasárnapról hétfőre forduló éjszaka érte a menekültekkel teli épületet abban a faluban, amiből napok óta számos rakétát lőtt ki a Hezbollah Izrael északi részére. Az épület viszont csak reggel dőlt össze. Az izraeli hadsereg vizsgálatot indított az ügyben, ami számos kérdést vet fel. Valóban a találat miatt dől össze az épület? Mi történt az alatt a kb. hat óra alatt, ami a találat és az épület összeomlása között telt el? Miért nem lehetett az embereket kimenteni az épületből? A válaszokat nem hallom a médiában.

A www.jpost.com nemrég beszámolt a Sunday Telegraph volt tudósí-

tója, Tom Gross vallomásáról, ami-ben fellebbenti a fátylat arról, hogy a Hezbollah emberei teljes mértékben kontrollálják a CNN és más nagy hírügynökségek riportjait, tudósításait. A terroristák megszabják, hol forgathatnak a stábok, és a legromosabb városrészeket „figyelmükbe ajánlják”. Megfélemlítik az újságírókat, és elveszik tőlük útlevelüket a „megfelelő” tudósítás zálogaként.

Nemrég a Reuters-nek kellett nyilvánosan elnézést kérnie, és megválnia egy arab származású fotóriportertől, mivel a fotós nem találta elég drámainak a Bejrut felett szálló füstöt egy légitámadás után, és egy képszerkesztő programmal „megsokasította” a gomolygó füstöt, hogy drámaibbnak tűnjön a felvétel. Ez csak egyike volt azon manipulált fotóknak, amiket közöltek is.

Egy másik, Bejrut egyik lerombolt negyedéről készült fotóriport egyes képein a még a törmelékeket pakoló fiú más fotón azonosíthatóan már „halottként” stáztál a fotósnak.

Az izraeli hivatalos propaganda egyszerűen lassú, és érzéketlen a helyes időzítésre - írja a Jerusalem Post internetes kiadása.

Kiss Álmos Péter katonai elemző a Hetek 2006. augusztus 5-ei számában megjelent interjúbán rámutatott arra, hogy „Izrael belbiztonsági érdekeit magyarázó, az ország ellen-ségeit cáfoló propaganda gyakorlatilag nem létezik.” Az elemző szerint a radikális iszlám szervezetek hihetetlen ügyességgel használják ki a modern tömegtájékoztatók lehetőségeit. Az európai kormányok pedig meg sem próbálják semlegesíteni a szélsőséges iszlám propagandát, a sajtó kritika nélkül tálalja a legképtelenebb állításokat - hangoztatta a szakértő.

Tóth-Ábri Péter

Berkowitz Salamon az NYZSH vendége volt

Mikve épült Nyírtasson

A Nyíregyházi Zsidó Hitközség vendége volt „beháálotchá” szombatján Berkowitz Salamon az Ortodox Zsidó Világtanács alapító tagja, a Mechon Simon Szocális és Foglalkoztatási Alapítvány alapítója, illetve a Traubi Hungária Rt. tulajdonosa. Berkowitz úr pénteken érkezett és a hitközség közösségi házában szállt meg fiával, Moséval.

Sábesz reggel a helyi közösség Berkowitz úrnak adta azt a megtiszteltetést, hogy lájnjolja a máftír szakaszt, majd ezután a vendég drosit mondott a heti szakaszcól. A minchá ima után, melyet Berkowitz Mózes recitált, Berkowitz úr „sölösidesz”-en vendégelte meg a helyi minjen tagjait, ahol ízletes kocsonyás hal és sólet volt a kínálat.

Berkowitz úr és fia azért látogatott el a kelet-magyarországi régióba, hogy irányítsa azt a nyírtassi építkezést, melynek keretében egy új mikvét hoztak létre a Nyírtass, Ady E. u. 11. szám alatt található házban. A mikve átadására június 24-ei sábeszra került sor, mikorra már megérke-

zett Nyírtassra a kanadai Quebecben élő „tasher rebbe”, Meshulim Feish (Ferencz) Löwy. A mikve átadásának

először Montreálban telepedett le 1951-ben a rebbe vezetésével. Tizenkét év után azonban új helyre

Berkowitz Salamon fiával

és a rebbe látogatásának alkalmából chászid zsidók százai érkeztek a szabolcsi faluba, ahol a helyi lakosok otthonaiban kaptak szállást.

A tengerentúli chászid közösség

költöztek, és a Montrealtól 25 km-re lévő Boisbriand közigazgatási határain belül megalapították a Kiryas Tash nevű kis települést. A költözést a rebbe azzal indokolta, hogy Montreál erkölcsileg egyre romló utcái nem teszik lehetővé a Tóra parancsai szerinti, zsidó életvitelt. Az új településre költöző 18 chászid család erőfeszítései eredményeként ma 250 család 3000 tagja alkotja a tasher chászid közösséget.

A nevezetes nyírtassi sábeszen a kóser ellátásról a közösség tagjai saját maguk gondoskodtak. A péntek esti és a szombati közösségi rendezvényen egy, a mikvének helyt adó ház mögött felállított, többszáz fő befogadására alkalmas sátorban ünnepeltek a kanadai chászidok. A nyírtassi létesítmény egyben a Mechon Simon Alapítvány új, kelet-magyarországi központjaként is szolgál. ■

A tasher rebbe dávenol Nyírtasson hívei körében

„Réé“ szombatja Nyíregyházán

„...a lelked teljes kívánsága szerint vághatsz barmot és ehetsz húst, minden kapudon belül...“ olvastuk a Tórában Réé szombatján. A közösségi étkezés jelentőségére is utal itt Szent Tanunk, aminek megfelelően a sábeszi sálos szeudót, másképpen mondva a „sölösidesz“ a zsidó hitközségek fontos közösségformáló fóruma. Emlékezetes kidist adott ezen a napon Nyíregyházán Galambos Zoltán, Nagy Gergely, Sugár András és a Szepesi család.

Felesleges titkolni a szomorú tény; Magyarországon - főleg vidéken - komoly veszélyben van a minjen. Az aktív zsinagógát látogatók több-

ségének életkora meghaladja a nyugdíjkorhatárt. Nem így volt ez Nyíregyházán ezen a sábeszen, ahol örömmel néztünk végig a huszonkét fős minjemen, pedig egyes rendszeres zsinagógába járó hittestvérünk - nyári szabadság miatt - még hiányzott is.

Itt volt Mose, a grúz zsidó fiatalember izraeli nagypapájával, a Szepesi család vidékről, a Jakobasvili apuka, aki már rendszeres résztvevője a dávenolásnak hitközségünkben. Lájnlóskor már áchrenre is szükség volt, hogy mindenkit felhívjunk a Tórához, akit illetett felhívni ezen a napon.

Az imádkozás végére igazi sulchán áruch (terített asztal) várta a vendégeket. Kóser szalámi, marha nyelv és más finomságok kínálták magukat.

„Mindannyian, kik szomjasak vagytok, gyertek e vizekhez, ti is, akiknek nincs pénzük, gyertek vegyetek és egyetek, gyertek, vegyetek pénz nélkül és ingyen, bort és tejet!“ - hangzottak el a máftír lájnlóskor Jesájá próféta aktuális szavai Nagy Gergely recitálásában, akit - szerényen elhallgatott - 46. születésnapja alkalmából köszönthettünk. Úgy tűnik a nyíregyházi minjen egyre biztosabb, mindig jön valaki. ■

Sölösidesz (képünk illusztráció)

08/20, Magyarország

Augusztus 20-a, kevéssel huszonkét óra után. Döbbenet olvasom a szalaghírt a televízió képernyőjén: tömegkatasztrófába torkollott az augusztus 20-ai nemzeti ünnepünk. A Budapest központjára hirtelen lecsapó orkán-szerű viharok több halálos áldozata van, és többszáz - köztük súlyos - sérültje.

Másnap bújom az internetet a friss hírekért. Nézem a fotókat, olvasom az átélők beszámolóit halálfélelelről, „világvégeérzésről“, és a túlélés örömről. A döbbenet fokozódik, amikor az ember végiggondolja: pont Budapest, pont 08. 20., pont a tűzijáték kezdete, pont ott, ahol másfél millió ember gyűlt össze. A nagy kérdés az, lehetett-e volna tenni valamit a tragédia elkerülése érdekében.

A mi kicsiny országunkban létezik egy kényes terület: a felelősség felvállalása. Ezzel vezetőink nehezen birkóznak. Van ellenben egy másik terület, ami nagyon könnyen megy: a felelős

megtalálása. Ezzel a hivatalban lévők könnyen megbirkóznak.

A kormányzati gépezet vizsgálatot indít. Az, hogy a legfelsőbb illetékesek önként lemondanak, fel sem vetődik. Pedig ilyen nyugat-európai demokráciában hallani. A katasztrófa utáni harmadik napon olvasom a szalagcímet: „Eddig egy meteorológust, egy tűzoltót és egy főosztályvezetőt találtak felelősnek a vasárnapi tragédiáért“. Az adminisztráció működésbe lendül, és megtalálja a bürokratikus láncolat „alján“ lévő szerencsétlen közszolgát, az egyszerű tűzoltót, meteorológust, és lesújt. Hiába az első számú vezetők hatalmas fizetése, mondván, hogy nagy a felelősségük, nem számít.

Van egy Kormány rendelet, ami szabályozza a tűzijátékok lefolytatásának körülményeit. Ennek egyik melléklete a Pirotechnikai Biztonsági Szabályzat, mely szerint erős szél esetén a tűzijátékot el kell halasztani.

Augusztus 20-án Budapesten nem erős szél volt, hanem orkán, vihar, tornádó, ki tudja, hogy kell pontosan mondani.

Most képzeljük el, hogy mi magyarok hogyan oldjuk meg ezt a helyzetet. Augusztus 20-án másfél millióan összegyűlünk a Duna parton, hogy megnézzük nemzeti ünnepünkön rendezett tűzijátékot. Alig hogy fellövik az első rakétákat, hirtelen hatalmas vihar csap a helyszínre trópusi esővel. A tűzijáték pár percre leáll, de aztán a szervezők a folytatás mellett döntenek, hiszen az üzlet nem vesztet! Az emberek fejvesztve menekülnek, halálfélelemben sikoltoznak, ordítanak. Fák dőlnek ki, emberek hálnak meg, százak sérülnek meg. Közben a Duna felett a tűzijáték rakétái tántoríthatatlanul és cinikusan villognak a viharban. Az emberek sikoltoznak, a rakéták gúnyosan pufognak. A szerződés, tetszik tudni...

Ez 08/20, Magyarország.

T-Á. P.

Elment a legidősebb...

2006. május 18-án elhunyt a Nyíregyházi Zsidó Hitközség legidősebb tagja, Lieber Zoltánné, Klárrika néni. Férjével, aki a 70-es években a hitközség elnöke volt, mindig is aktív tagjai voltak a hitközségnek. A nyíregyházi zsidó közösség fenntartását és működését nagy értékű ingatlanadománnyal segítették.

Lieber Zoltánné – született Staub Klára (Szore bász Efrogim) – 1909-ben látta meg a napvilágot Szikszón. Szüleivel és három testvérével

Sárospatakon éltek, majd 1935-ben költöztek Nyíregyházára.

A Vészkorszak tragédiája őt is sújtotta. Első férjével 1944-ben deportálták. A vérengző zsidógyűlölet férjét, édesapját, édesanyját, és egy testvérét ragadta el tőle. Öccse a Donnal maradt. Klári néni Lipcsében egy repülőgépgyárban végzett kényszermunkát, majd Lettországból erdőirtáson dolgoztatták.

1945 júniusában kerültek haza nővérével és unokahúgával, és együtt új életet kezdtek. 1948-ban találkozott férjével, Lieber Zoltánnal, akivel fél évszázadon keresztül éltek boldog házasságban. 1956-tól a fényképész szövetkezetben dolgozott béíróként. Nyugdíjas éveikben beutazták Európát és Magyarországot. 1999-ben el kel-

lett válni örökre szeretett férjétől.

Élete utolsó szakaszában nagy segítségére volt a Lipcsei házaspár, akik közel ötven éves barátság után elvállalták gondozását. Hét éven keresztül vigyáztak rá, ők lettek a családja.

Májusban, másfélhetes kórházi kezelés után a kilencvenhét éves Klári néni hosszú élete véget ért. Utolsó útjára hozzátartozói, a hozzá közelállók és a Nyíregyházi Zsidó Hitközség tagjai kísérték el a nyíregyházi zsidó temetőben. Temetésén Markovics Zsolt főrabbi mondott gyászbeszédet. ■

A Lieber házaspár (fotó: családi archívum)

Élete 79. évében elhunyt Feiler Herman, aki tőzsgyökeres nyíregyházi zsidó családból származott. A minjen aktív tagjaként rendszeresen támogatta adományaival a hitközséget és a Nőegyletet.

Utolsó útjára augusztus 4-én kísérték el hozzátartozói és a hitközség tagjai a nyíregyházi zsidó temetőben.

Temetői nyitvatartás

A temető 2006. ápr. 1-jétől
okt. 15-ig 9:00 és 16:00 óra,
okt. 16-tól már. 31-ig 9:00 és 12:00
óra között látogatható.

Ettől eltérő időpont esetén Somos Péter temetőgondnok a 06-30-490-0084 telefonszámon hívható.

A temető zárva van pénteken és szombaton, illetve a zsidó főünnepken és az állami munkaszüneti napokon.

Vendégjárás a hitközségnél

A közelmúltban több kedves vendéget köszönthettünk hitközségünkben.

Június hónapban majd 40 év után hazalátogatott Markovics Tibor, aki Torontóban él. Tibi feleségével, lányával és vejével töltött el egy délutánt és estét körünkben. Értékes ajándékait és adományát ezúton is köszönjük.

Visszatérő vendégünk volt Sellei László, Laci bácsi Stokholmból, kinek értékes cikkszo-

rozatai jelentek meg lapunkban. Adományát ezúton is köszönjük.

Váratlan látogatói csoportot köszönthettünk Izraelből a Kolot Misgav Kórust, akik a Cantemus kórusfesztiválon vettek részt. Könnyekig meghatódunk, mikor a zsinagóga megtekintését követően a kórus elénekelte a „Smá Jiszrael...” imát. Felejthetetlen élmény volt.

Kertész Gábor

Ünnepi tudnivalók

Családonként két darab térítésmentes barcheszt biztosít Hitközségünk az idei Ros Hasanára és a Jom Kipur előtti étkezéshez is. További igények leadhatók a Hitközség irodájában.

Ros Hasana előtt a barcheszek átvehetők október 22-én, pénteken, 9:00 és 12:00 óra között.

Jom Kipur előtt a barcheszeket október 1-jén, szintén 9:00 órától 12:00 óráig lehet átvenni a Hitközségben.

A korábbi gyakorlatnak megfelelően idén is gondoskodik olajról a Hitközség a jom kipuri mécsesekbe, így a Hitközség tagjainak ezzel kapcsolatosan sem lesz teendőjük.

Azokat, akik a jom kipuri böjtöt a zsinagógában töltik, a Nőegylet szeretettel várja a böjt megtöréséhez az ünnep kimenetele után egy kis teával és pogácsával.

Hitközségünk parkosított és gondozott udvarán idén is felállítjuk a szukát a Sátoros ünnephez, és reményeink szerint ebben az évben is megérkezik Budapestről az Izraelből küldött luláv és etrog. Szeretettel várunk mindenkit az ünnepekre!

A Sófár minden kedves olvasójának sikeres és boldog 5767. évet kívánunk!

לשנה טובה
תכתבו
ותחתמו!

Rácsok az ablakon... Drótkerítés mindenhol... Furcsa lámpák, hangok és neszek, a padló ahogy recseg... Csontig lesoványodott arcok néznek vissza rám, borzalom... Hajak, bögrék, cipők, bőrdöngök, ruhák, mindegyik valakié... volt... A levegő, a szagok itt minden más... Ez már a halál előtti világ...

Tisztelettel meghívjuk Önt és barátait

SZALAI SÁNDOR

Embertelen világ

című fotókiállításának megnyitójára
2006. szeptember 3-án 16 órára a
Nyíregyházi Zsidó Hitközség
Közösségi Házába.

A kiállítást megnyitja Boros György.
Megtekinthető hétfőtől csütörtökig
8.00 órától 14.00 óráig.

További időpont egyeztetés
a 42 417 939-es telefonszámon.

töb b c i k k : www.sofar-ujsg.hu
töb b f o t ó :

Sófár ■ A Nyíregyházi Zsidó Hitközség folyóirata. ■ A Hitközség címe: 4400 Nyíregyháza, Mártírok tere 6., web: www.sofar-ujsg.hu, e-mail: nyirzsido@freemail.hu, tel.: (36)-42-417-939, fax: 42-507-350, számlaszáma: OTP 11744003 - 20331427 ■ Az újságot szerkeszti a szerkesztőbizottság. ■ A Sófárt a Gprint Iroda nyomtatja (4400 Nyíregyháza, Széchenyi u. 1.). ■ A Sófárban megjelenő fotókat - ha az másként nincs feltüntetve - Tóth-Ábri Péter készítette (www.pbase.com/tothabri). ■ Az újság ingyenes. ■

Ünnepi imarend - סדר התפילות

5767. év

ראש השנה, יום כפור, סוכות - Ros Hásáná, Jom Kipur, Szukot

Szeptember:

17-e, vasárnap: Szlichot

Sáchrít: 08:00

22-e, péntek: Erev Ros Hásáná

AZ ÜNNEP BEJÖVETELE: 18:16

Minchá, Mááriv: 18:00

23-a, szombat: Ros Hásáná I.

Sáchrít: 08:30

Minchá, Táslich, Mááriv:
19:00

24-e, vasárnap: Ros Hásáná II.

Sáchrít: 08:30

Minchá, Mááriv: 19:00

AZ ÜNNEP KIMENETELE: 19:26

25-e, hétfő: Gedáljá böjtje

A BÖJT VÉGE: 19:26

29-e, péntek: erev Sábát suvá

minchá, kábálát sábát:
18:00

30-a, szombat: Sábát Suvá

Sáchrít: 08:30

Október:

1-je, vasárnap: Erev Jom Kipur

Kol Nidré: 17:45

AZ ÜNNEP BEJÖVETELE: 17:57

2-a, hétfő: Jom Kipur

Sáchrít: 08:30 *Mázkir!*

AZ ÜNNEP KIMENETELE: 19:09

6-a, péntek: Erev Szukot

Minchá, Mááriv: 17:30

7-e, szombat: Szukot I.

Sáchrít: 08:30

Minchá, Mááriv: 17:30

8-a, vasárnap: Szukot II.

Sáchrít: 08:30

13-a, péntek: Hosáná Rábá

Sáchrít: 08:30

Minchá, Mááriv: 17:30

14-e, szombat: Smini Ácérét

Sáchrít: 08:30 *Mázkir!*

Minchá, Mááriv: 17:30

15-e, vasárnap: Szimchát Torá

Sáchrít: 08:30